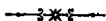

ՎԵՍՏԵԱՆ ԿՈՍ

ՊԱՏԾԱԿԱՆ ՎԷՊ

Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ո Ց Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Դ Ա Ր Ո Ւ

(Տես յէջ 138)

ՊԼՈՒԻ ԺԳ

ՓԼԱՐՈՆԻԱ

ՊԼՈՒԻՑԻԱ ուրախացած փլափոտ
կղեմեսի մահուան և Դոմիտրիյայի
աքսորուելուն վրայ, զոր կ'ատեր անոր
առ կուռնելիա ունեցած սիրոյն համար,
չէր զաղբեր բնաւ լրտեսելէ զվերջինս.
և Սերստոսի այցելութիւններն իմացած ըլ-
լալով, զրգուեր էր կայսեր ունեցած ատելու-
թիւնը երիտասարդ պատրիկին վէմ:

Դոմեստիանոս բնութեամբ օրէ օր աւելի
տխուր և անզուժ կը դառնար. իւր վէստեան
կուսին հետ ամուսնանայու մտածմունքն բո-
լորովին ատելութեան փոխուած էր. սակայն
և այնպէս չէր համարձակէր զնա դատապար-
տել, որովհետեւ գիտէր թէ յաճախ կաթիլ
մը կրնար լի գաւաթ մը դուրս թափել:
Կը վախէր որ ժողովուրդն չապտտամբի
վէստեան կուսանի մը համար վրէժխնդիր ըլ-
լալու. կ'ուզէր աւելի խորպախութեամբ՝ քան
թէ արութեամբ գործ տեսնել. բայց խառ-
դախութիւնն անգործ կը մնար, եթէ չարեաց
մասնակից չըլլար Կուռնելիա, որուն սիրտն
զոռող էր և միանգամայն մաքուր:

Կար ուրիշ բան մի ևս՝ որ զեւ աւելի
կը զայրացանէր Դոմեստիանոսի սնապաշտ
և շար հողին: Ինքն շերդահանայից հարցուցած

էր իւր մահուան ժամանակն, և իրեն պա-
տասխանած էին՝ թէ մահն մերձ էր և պիտի
մեռնէր անգլթաբար: Այս գուշակութիւնն նորա
մէջ փոխանակ քաղցր զգացմունք և փրկա-
րար ապաշաւ զարթուցանելու՝ աւելի ևս չա-
րացուց զնա: Բայց սակայն ժողովուրդն, որ
վարժած էր բռնաւորին լծոյն ներքեւ գլուխն
ծռել, այսչափ քիչ բանի համար չէր խլրտեր.
և ահա այս եղաւ պատճառ ժողովուրդեան և
կայսրութեան արագ արագ ի կորուստ յա-
ռաջելուն:

Շրեքակոյտն առաջնոյն լոկ ստուերն էր.
Իսկ կայսրն՝ երեք հարիւր յիսուն հազար
հոգիէ բազկացեալ մնայուն բանակ մը,
ինչպէս նաեւ պրետորական պահապաններ՝
որոց հաւատարմութիւնն ամենայն կերպով
փորձուած էր, ուզած ժամանակ կրնար հա-
նել: Ժողովուրդը կը զուարճացնէր բազմա-
թիւ հանդէսներով: Ազդեցութիւն ունեցող
անձանց մեծամեծ պարգևներ կը տրուէին զա-
նոնք որսալու համար, որով ընկերութեան
զատակարգին մէջ հետզհետէ ցած և շահասէր
զգացումներ մտան, որոնք պատճառ եղան
հոռովմէական իշխանութիւնը՝ անսահման բռն-
նակալութեան մը յեղաշրջելու: Հռովմ, տի-

եղերաց մայրաքաղաքն, ամեն ազգաց ժա-
մադրութեան տեղն եղած էր: Ասորի, եւ
գիպտացի, յոյն փիլիսոփայք, վաշխառուք, և
ամեն տեսակ կրօնից քահանայք իրենց պաշ-
տօնը կը կատարէին անդ: Սակայն եթէ ա-
մենն աւելի չարագոյն բան մի կար, օտար
երկիրներէ բերուած գերիներն էին, որոնք
երկտասարդաց հետ ընտանիք ըլլալով՝ և
մանաւանդ հարուստ տանց մէջ, իրենց ա-
պականեալ բարքերը անոնց կը հաղորդէին:

Այսպիսի տարրերով շատ զժուարին էր
քրիստոնէութեան իրեն ճամբայ մը բանալ,
որովհետեւ անկարելի էր որ՝ զուարճութեանց
վարժած և անձնական շահասիրութեամբ զգա-
ցուած ժողովուրդ մը՝ կարենար գիտաւ հե-
տեիլ աւետարանին պատուիրաց սրբութեան
և ուրացմութեան կամաց: Սակայն ինչ որ
մարդու անկարելի է, Աստուծոյ համար կա-
րելի է. և հակառակ այս ապականութեան,
մինչդեռ քրիստոնէից հետ վայրի կենդանեաց
նման կը վարուէին, Ամենակարողն Աստուած
ամէն կողմ ծաւալեց քրիստոնէութիւնը:

Փլաւիտ Կղեմեսի մահուընէն մի քանի օր
վերջը, Դոմեաիանոս զայրացած՝ քրիստո-
նէից վրայ ձգեց անոր գիտկին լիբրոտիլը,
և չգիտնալով թէ՛ որուն վրայ լծափէ իրեն
կատարութիւնը, հրամայեց կաշնաւորել
զՍեբաստոս Սարինոս: Կայսրն բնաւ չէր գի-
տեր թէ նա Պարիսի հետ համալիտ է, և
հետեւաբար իրաւունք չունէր զնա ձերբակա-
լել: սակայն բռնաւորը այսպիսի զործերով
իւր զօրութիւնը կը ցուցնէր: Բաց աստի գի-
տէր որ մէկ պատճառ մը պիտի գտնէր, և
թէ քսուներ պիտի չպակտէին գերիտասարդը
ամբաստանելու, իբր թէ կայսեր վրայ յար-
պառք չէր խօսած նա և իւր արձանին պա-
սիւ չէր բրած և

Առաւօտը Դոմեաիանոս հարիւրապետի մը
հրամայեց որ յետապայ գիշերը Սեբաստոս
Սարինոս ձերբակալուի. սակայն չէր տեսած
որ գերի մը եռոտանիին վրայ անուշահոտ
խուսկ կը դնէր: Այս գերին Անիկետոսի ձեռ-
քով դեռ նոր քրիստոնէայ քարձած էր. սա
էր որ գետնէն վերուցեր էր պատրիկը, երբ
նա քրիստոնէայ քահանային տանը մէջ մա-
րեր և գետին ինկեր էր: Ուստի որոշեց զնա

ազատել. բայց վախելով որ չի տեսնուի՝ ա-
մարանոց չի գնաց և ուղեւորուեցաւ դէպ ի Ա-
նիկետոսի տունը. բայց գիշերն հոն չի գտնելով՝
Փլորոնիայի աղաչեց որ ըստ կարելոյն շուտ
պատրիկին իմացնէ այն բանը:

Օրիորդն վերահաս վառնդի մը սպանաւ,
լիքէն աւարեկած՝ ինչ ընելէքը չէր գիտեր,
և անձկանօք Անիկետոսի կը սպասէր: Մտա-
ծելով թէ մահն անխուսափելի էր թշուառ
երկտասարդին համար՝ կու լար: Եթէ նա
քրիստոնէայ ըլլար, յոյս կ'ունենար վերստին
գիշերը երկնից մէջ տեսնել, սակայն հեթա-
նա էր: Իւր անկարողութիւնը զգալով, Բար-
ձրելոյն ոտից արջն գետնամած աղօթեց որ
զՍեբաստոս ազատելու համար իրեն լաւ մի-
ջոց մը ներշնչէ: Իւր ջերմեանդ աղօթքն
լսուեցաւ: Երբ ոտը ելաւ՝ նորա դէմքը ար-
տաքայ կարգի փոփոխութիւն մը կրած էր:

— Անիկետոս չի գար, մրմնջաց ծանր
և հասկըլեալ ձայնով, և իւր ուշանալն կըր-
նայ պատճառ ըլլալ մարդու մը մահուան...
Էս գեռ ժամանակ ունիմ, և Սեբաստոս այս
երեկոյ պիտի բանտարկուի. աւագուտին մէջ
պահուրտելով՝ պիտի կարողանայ Կղեմեսի
խօսքերը լսել. և եթէ մահը գիշերը պիտի
հարուածէ՝ զէթ թող քրիստոնէայ մեռնի:

Առաջութեամբ զուրա ելաւ, զուրը զոցեց,
զավթին մէջէն անցաւ և յանկարծակի կե-
ցաւ: Ներքին գաղտնի ձայն մը իրեն կ'ի-
մացնէր որ՝ անխոհեմութիւն է միայնակ պա-
տրիկին տունը երթալ: Չայնին մտիկ ըրաւ,
և սակաւ մի խորհրդածելէ յետոյ՝ օկսաւ ծի-
ծաղիլ: Յանկարծական ազդեցութիւն մը ու-
նեցած էր, և աւելի արագութեամբ ճանա-
պարհը շարունակելով, ամայի փողոցի մը մէջ
մտաւ և պառաւ Պրաքսեդի տանը դուռը զար-
կաւ: Խսկոյն դուռը բացուեցաւ, և Փլորոնիա՝
կնոջ ձեռքը սեղմելով՝ խորհարցն անոր յայա-
նեց, և աղաչեց որ Սարինոսի պարտէզներն
երթայ: Այս բարեգութ զործն ուրախացող
զՊրաքսեդ, սուկայն փափաքեցաւ նա որ օ-
րիորդն իրեն ընկերէ՝ ամարանոցի տան ճամ-
բան իրեն ցուցնելու համար, Պատառաւտուն
վերնազգեցաւ մը հագաւ և Փլորոնիայի ետե-
ւէն սկսաւ երթալ:

Ճանապարհն երկայն էր: Անիկետոսի եղ-

բօր զուտորն կը փափաքէր թռչնոյ թեւեր ունենալ շուտ հասնելու համար, և ուշ ծնալու վրասէն սիրտը սաստկութեամբ կը բարախէր: Այսպէս՝ իւր մտածմանց մէջ ընկզմած՝ ճանապարհին մէջտեղէն կը քայլէր, առանց հանդիպած մարդկանց ուշ գնելու: Պրաքսեղ իրեն կ'ըսէր:

— Ամբոխին մէջ մի՛ խառնուիր:

Փլորոնիա՝ զլուխը դարձնելով տեսաւ, որ հրապարակին մէջ կը գտնուէր խումբ մը հեռաքրքիր մարդկանց ջով, որոնք սինկլիտոսի մը դիակը շրջապատած էին և կը տանէին դէպ ի խորոյկը:

Երբու կանայք ետ քաշուեցան, և դեռահասակ աղջիկն ջղային անհամբերութեամբ կը դիտէր այս շքաղիւր ամբոխը, որ ճամբան բռներ էր: Պաշտօնէից և մեծամեծ անձանց յուզարկաւորութեան հանդէսը կը կոչուէր *Fumus indictivum*, որովհետեւ քաղաքին մօտեւորակներն զփողովուրդը կը հրաւիրէին, և այն օրը ուսերամարտից կոխներ և զինուորական հանդէսներ կ'ըլլային: Ի սկզբան զիշեր ատեն կը կատարուէին, յետոյ ցերեկ ժամանակ, յետ դիակի տան գալթին մէջ գնելու եղծն օր:

Ամբոխին առջեւն կ'երթային սինկլիտոսին կտակով պատառազրեալ գերիներն և ատեսակաւ լաց նուիրակներն, որոնք ունէին տապարներ և խորձեր, որք իբր սպոյ նշան հակառակ շրջած էին: Դազաղին վրայ կը դնէին դիակը՝ հագցուցած պնդնաւոր զգեստ, որուն ետեւէն կուգային վախճանելոյն ծնողք, բարեկամք և օրիշ հանգստարան անկողիններ, որոց վրայ զրուած էին իւր նախահարց դէմքն և նոցա պատուոյ նշաններն, որոնց արժանացեր էր իւր կենաց մէջ: Ամբոխն չորս կողմէն պատեալ էր կառակերգակներով, խեղկատակներով և լալկան կիներով՝ որոց արտասուքն արտօսաբարբառ կոչուած անթի մը մէջ կը թափէին, և ձայներնին կը կտրէին միայն այն ժամանակ՝ երբոր տխրազին երգ մը պիտի երգէին, որուն կ'ընկերէր նաև սրինգն:

Փլորոնիա անհամբերութեամբ ամբոխէն ջուրս ելնել կը նայէր, և երբոր պատրիկներուն մէջ Մեքստոսի գանգաւորներ զլուխն տեսաւ, ուրախութեան ազդակ մը բարձրա-

ցուց: Իսկոյն ոտիցը ծայրերուն վրայ ելաւ տեսնուելու համար, սակայն ի զո՛ւր, որովհետեւ Մեքստոս առանց իրեն նայելու առջեւն անցաւ: Այն ժամանակ փլորոնիա ջանաց ճամբայ մը բանալ անոր հասնելու համար:

Նոյն պահուն ամբոխն վանդակապատ թէ մին առջև կեցաւ, իսկ ճարտասան մը հոն բարձրանալով՝ ի գովեստ հանդուցելոյն դամբանական մ'արտասանեց: Փլորոնիա դիւրաթեամբ պատրիկին մերձեցաւ, որ ուշադրութեամբ յուզարկաւորութեան ճառը մտիկ կ'ընէր: Իսկոյն յետս դարձաւ՝ զգալով որ իւր զգեստին ծայրէն կը քաշեն, և տեսնելով զփլորոնիա զարմացաւ մտոց:

— Ետեւս եկուր, ո՛վ պատրիկ, քեզ հետ խօսելիք ունիմ, բաւ մեղմաձայն:

Կարծես օրիորդն իւր երկչոտութիւնը մոռացած էր: Պատրիկն պահ մը դիտեց զնա, յետոյ մոռանալով թէ՛ ամբոխն և թէ՛ պերճախօս ճարտասանը, ետեւէն գնաց:

Երբու քրիստոնեայ կանայք արապաբար կը քայլէին ըստ կարելոյն ամբոխէն հեռանալով: Քիչ մը ճամբայ ընելէ յետոյ, Մեքստոս տեսաւ որ կործանած տան մը գալթիք մտան. չուզելով առաջ երթալ՝ կեցաւ, սակայն իսկոյն պառաւ Պրաքսեղն երեցաւ և հրաւիրեց որ անշուք սենեկի մը մէջ գայ, ուր տեղ փլորոնիա իրեն կը սպասէր:

— Պատրիկ, կենքդ վտանգի մէջ է, բաւ: Նոյն իսկ այս երեկոյ կայսեր հրամանաւ պիտի կալանաւորուիս, քեզի իմացնելու համար եկած եմ:

Վտանգն չի վրդովեց զՄեքստոս և չի պատասխանեց:

— Ուրեմն ինձ մտիկ չե՞ս ընել, Սեքստոս. չե՞ս գիտեր որ բանտէն վերջը ի մահ կը դատապարտուիս, ազադակեց փլորոնիա այլայլելով և պատրիկին անհուգութեան վրայ նեղուած:

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ, և ի՞նչ բանի կու գայ յուսահատիլն: Կայսրն իմացած պիտի ըլլայ որ ես ալ փախուիմ մարմնոյն գողցուելուն: մէջ մասն ունիմ, ուստի կ'ուզէ զիս մեղցնել. սակայն ես իմ ընկերքս գիտեմ, և չեմ կարծեր որ այդպիսի վատամբաւում թիւն մը կրեմ: Մեծապէս շնորհակալ եմ

նախագգուշութեանցդ համար, ո՞վ փլորոնիւ, ընդունէ՞ իմ վերջին ողջոյնս, և ես ահա տուն պիտի վերադառնամ:

Եւ Սեքստոս դանդաղ քայլերով դէպ ի զուր գնաց, առանց նայելու հէք աղկան երեսն անգամ, որ տօգունած և զողջօլուն իւր ետեւէն կ'երթար:

— Պրետորական խմբին պահապանը ահա այս ժաման քու պարտէզներդ պիտի գայ, ըսաւ փլորոնիւ, զգեստէն բռնելով:

— Հոգս չէ, ըսաւ երիտասարդն անհոգութեամբ. կայսրը կարող է միայն իմ պիտի առնուլ, չի թողուլ որ այրուի, և մոխիրս հովին տալով ցրուել. բայց դահճին ձեռքով զիտ սպաննելուն վայելքը պիտի չունենայ՝ իմ հնազանդ պերինքս երակներս պիտի բանան, եթէ ես ինքս չընեմ:

Փլորոնիւս սարափի աղաղակ մ'արձակեց, և ձեռքերը միացնելով աղաչական կերպով գոչեց.

— Սեքստոս, յանձն սիրոյ մեր մանկութեան, այգպիտի ոճիր մի գործեր: Մի ստիպեր զիս՝ որ ընտրելոց մէջ զսնուած ժամանակ, զքեզ անարգելոց մէջ տեսնելով լամ: Մի կարծեր թէ քու կամօքը աշխարհ կեար, ուստի և չես կրնար առանց Աստուծոյ հրամանին մեռնիլ: Քու կենացդ թելն նորա ձեռքն է, միայն նա կարող է կտրել:

Օրիորդին վճռական ձայնը ազդեցութիւն ըրաւ Սեքստոսի վրայ

— Չեմ կարող փախիլ, ըսաւ հառաչանօք: Եպսոսը բազուկներն ամեն տեղ տաւ, բաժուած են, և ես անխուսափելի կերպով անոր իշխանութեանը ներքեւ պիտի ինկնամ. հարկ է որ զիս հալածող ճակատագրին ներքեւ պլուխ խոնարհեցնեմ:

— Կրնաս ազատիլ, եթէ ծածկուիս՝ մինչև որ կայսեր կատաղութիւնը հանդարտի:

— Ո՛ր:

— Մարկոս Տուղղիոս հրապատոսին կնոջ՝ Տուղղիոյայի ամառանոցին մէջ, ուր որ փլաւիտ թաղուեցաւ: Այն տեղն մեր հալածեալ եղբարց իբր ապաստանարան կը ծառայէ, և եթէ կ'ուզես՝ զքեզ հոն կը տանիմ: Տիկինն մեծ ուրախութեամբ զքեզ կ'ընդունի և Դո-

մետիանոսի պատուիրակներն չին կրնար իրեն բան մ'ընել:

Գետնափոր և խոնաւ տեղ մը երկայն ժամանակ կենալու մտածմունքն սարսափեցուց Սեքստոս, որ աւելի կ'ուզէր մեռնիլ քան թէ նեղութեամբ և զրկմամբ ապրիլ. միտքը դրած էր մեքծել, ուստի հարցուց.

— Եթէ միայնակ և փախստական այդ մութ գերեզմանին մէջ ապրիմ, պիտի կարենամ զքեզ տեսնել:

— Դու զիս պիտի տեսնես քրիստոնեայ խմբից մէջ, և եթէ հալածողներն մեր ապաստանարանը ետ գտնեն, այն ժամանակ Աստուծոյ կ'ապաւինինք:

— Լաւ ուրեմն, երթանք, պատրաստ եմ քեզ հետեւելու:

Փլորոնիւս դէպ ի զուր գնաց, սակայն իսկոյն կանգ առաւ:

— Չեմ կրնար ետ քեզ հետ գալ, ըսաւ մեղմ և տխուր ձայնով մը. որովհետեւ մինչև Անիկետոսի դարձը պիտի սպասեմ, որ քեզ ըրածիս վրայօք իրեն հաշիւ տամ. իմ տեղս թող Պրաքսեզ քեզի հետ գայ:

— Ես ալ Անիկետոսի կը սպասեմ, ըսաւ Սեքստոս. իրաւ է որ ինքը զիս իբր տունէն լուսնեց, բայց սխալանացս վրայ զղջալով՝ կ'ուզեմ իրմէ ներումն խնդրել:

— Ես քեզ համար կը խօսիմ, ալ մի՛ ուշանար, որովհետեւ մէկ վայրկեան մը կարող է զքեզ կորսնցնել:

Սեքստոս՝ Պրաքսեզի հետեւելով թողուց օրիորդը, որ իրեն խոստացաւ քիչ ժամանակէն գալ զինքը տեսնել Անիկետոսի հետ:

Փլորոնիւս տուն զառնալով Անիկետոսի կը սպասէր, սակայն ժամեր անցան և դեռ չի վերադարձաւ: Ի սկզբան անհամբերութեամբ կը սպասէր, յետոյ անհանգստութիւնը աւելցան և արկածի մը մտածութիւնն զինքը պաշարեց. որովհետեւ ծերունին առաւօտ կանուխ մեկնելով, պիտի ջնարար Մամերտեան բանտը մտնէ, հալածեալ քրիստոնէի մը իւր պաշտօնին յատուկ մխիթարութիւնը տալու համար:

Խեղճ օրիորդին մտատանջութիւնը հետզհետէ կ'աճէր, և իւր տագնապն չի կարենալով զսպել, գաւթէն զուրս ելնելով սկսաւ փողոցին երկայնութեամբը պիտել, և տեսաւ

որ Պրաքսեդի որդին վազելով կու զար իմաց-
նելու համար՝ թէ Անիկետոս, Մամերտեան
բանտին շրջակայները բռնուելով, բանտուած
էր :

Այս լուրն շատ ցաւ պատճառեց փորո-
նիայի : Առաջին մտածմունքն եղաւ Անիկե-
տոսի հետ մեռնելու համար՝ երթալ իւր կրօնքը
խոստովանիլ . բայց չուզելով առանց փորձա-
ռու և ծեր մարդկանց խորհրդին գործել, լա-
լով տնէն դուրս ելաւ, և Տուղղիոյայի ամա-
րանոցն երթալով՝ իւր եղբարց ևս այս զրժ-
բադդ արկածը պատմեց :

Այն պահուն՝ յորում փորոնիա կ'ազ-
թէր և կու լար գետնադամբանաց մէջ, Անի-
կետոս Դոմետիանոսի առջև տարուած էր, որ
նորա կայանաւորութիւն իմանալով՝ ուզած էր
տեսնել այն նազովրեցիին, որ՝ ինչպէս իրեն
կ'ըսէին՝ մոգի մը կը նմանէր :

Ելայտն աւելորդապաշտական սոսկմամբ դի-
տեց քրիստոնէայ քահանային մօրուքը :

— Դու նազովրեցի՞ ես, հարցուց իսկոյն :

— Այո, պատասխանեց Անիկետոս խ-
րին հանդարտութեամբ :

— Կ'ուզէս ուրանալ կրօնքդ և հոռւ-
մայեցեոց աստուածոց զոհ մատուցանել :

— Քրիստոսի ճշմարիտ ծառայ մը իւր
կրօնը չի ուրանար, և Ամենակարողը փառա-
բանելով իր մեռնի, ըսաւ ծերունին պար-
զուլեամբ :

Դոմետիանոս կատաղութենէն օտքը գետին
զարկաւ : Երբունոյն պարզութիւնն և քա-
ջասրտութիւն զինքն առաւել ևս կը կատա-
ղեցնէին . կ'ուզէր տեսնել քրիստոնէայ մը
որ արտասուալից պաղատանօք ներուձն խըն-
դրէ, և սակայն այս ուրախութիւնն չէր կրնար
ռնենալ : Մեծ քայլերով սկսաւ սենեկին
մէջ շրջիլ, յետոյ Անիկետոսի դիմացը կանգ-
նելով,

— Պիտի մեռնիս, ըսաւ, քու ծերա-
ցեալ անդամքդ ճարակ պիտի ըլլան վայրի
կենդանեաց, որ իրենց համար շատ կարծր
և յիտիս պիտի գտնեն :

— Թող Աստուծոյ կամքը կատարուի,
պատասխանեց Անիկետոս :

Դոմետիանոս դարձեալ սկսաւ քայլել,
բայց իսկոյն կեցաւ. մտածութիւն մը մտքէն

կ'անցնէր : Շատ անգամ լսած էր որ նա-
զովրեցիք ապագայն կը գուշակեն, ուստի ու-
զեց իւր մահուան վայրկեանը իմանալ. ուրզ-
բան վարանեցաւ հարցնելու, վախելով որ
տիտուր գուշակութիւն մը ընէ . հոսկ ապա
որոշեց ծերունոյն մերձենալ և անհաստատ
ձայնով մը հարցնել :

— Դուք նազովրեցիք կրնաք ձեր չա-
րադիւթութեամբ լերդահամեմեռէն աւելի լաւ
գուշակել ապագան. ըսէ՛ ուրեմն ինձ, թէ
արդեօք վախճանս ինչպէս պիտի ըլլայ . եթէ
մարգարէութիւնդ ինձ նպատատու ըլլայ, քու
կենեացդ պիտի խնայեմ :

— Ապագայն միայն Աստուծոյ ծանօթ է,
ըսաւ Անիկետոս, գլուխը խոնարհեցնելով :

Ետոյ իսկոյն վեր բարձրացնելով.

— Աստուած միայն գիտէ ապագայն,
կրկնեց, ազդու և ծանր եղանակով . բայց
զաղտնի ձայն մը ինձ կ'ըսէ՝ թէ ամպա-
րիշտն անպատիժ պիտի չի մնայ, և թէ
երկնից թագաւորն՝ երկրիս վրայ գտնուող
անիւրաւ թագաւորները կաւէ շինուած անօթի
մը նման պիտի խորտակէ... Կեսար, երբ
քու անիրաւութեանցդ չափն լեցուի, անոնք
որ քեզմէ չարութիւն սովորեցան՝ քեզ պիտի
սպաննեն :

Դոմետիանոսի դէմքն մեռելի գոյն առաւ,
և բոլոր անգամներէն ջգային զոգ մ'ացնե-
լով, սոսկմամբ գլխիկեառն սկսաւ դիտել .
սակայն պրետորոսց պատճառաւ շուտով այս
ազդումը մերժեց և հեգնական եղանակով մը
ըսաւ .

— Լաւ ուրեմն, չարագուշակ լերդահայ,
քանի որ իմ մահն այսչափ լաւ գիտես, ըսէ
թէ արդեօք քու վերջդ ինչպէս պիտի ըլ-
լայ :

— Անեկետոս աչերը սեւեռած, իբր թէ
այլուր անտեսանելի բան մը գիտէր, շրթուն-
քն մի քանի անգամ բացուեցան և զոցուե-
ցան, յետոյ մարգարէական տեսիլան մը
մէջ ընկղմած, ծանր և ընդհատեալ ձայնով
մ'արտասանեց .

— Միթի ե գիշերն... Յուրն հեղեգօրէն
կը հոսէ, շունները ոսկրներս կը լափեն, իսկ
հոգիս առ Աստուած տաւառներով՝ հրեշտակաց
հետ յաղթական երգ մը կը հնչեցնէ :

— Ուրեմն շուները զքեզ պիտի պատառնեն, հարցուց Դոմեոտիանոս :

Անիկեոս չի սպաստխանեց և կայսեր նայեցաւ, իբր թէ նորա հարցման պատասխանը չէր հասկցած, և կամ թէ իւր արտասանած բառերը չէր յիշեր :

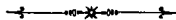
Դոմեոտիանոս մերձեցաւ և կոպտարար բազուկէն բռնելով,

— Քու մարգարէութիւնդ պիտի չըստուգուի, ըսաւ անգութ արհամարհանօք. ահա

խաբոյկն քեզ համար պատրաստ է, իսկ իմ հրամանաւ մոխիրդ օդին մէջ պիտի ցրուին :

Անիկեոս լռեց, և հաստատուն նայուածք մը յերկինս ուղղելով, խաչարագուկ կեցաւ : Դոմեոտիանոս լի երկիւղիւ և կատաղութեամբ, պահապանաց հրամայեց որ տանին զնա Մամերոտեան բանտը, ոսկից հետեւալ օրն պէտք էր երթալ Արիսեան դաշտը խաբոյկին վրայ ելնելու համար :

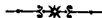
Շարայայտելի

ՈՒՂԵԿՈՐՈՒԹԻՒՆ ՅԻՏԱԼԻԱ

ՎԵՆԵՑԻԱ ԵՄԵՆ ՆԱԳԱՐԱՅԻՆՆԵՐ

(Տես յէջ 221)

Կլիմայն. — Խառնուանն. — Արուեստն բովանդակութիւն մ'է կենաց. — Վայրկեանն. — Վիցակ մարդկանց ընդ մէջ դիւցազնական եւ մեղկ բարուց :

30 ապրիլ 1864.

Շատ աւելի դժուարին է ինչ վեհականեցի նկարաց վրայ խօսիլ քեզ՝ քան թէ այլոց : Իրենց պատկերաց առջեւ՝ քննելու և դատելու փափաքդ չի զար. զայդ բոնի միայն կարելի է ընել : Աչքերն կը վայելեն, և ոչ այլ ինչ. զորա այնպէս կը վայելեն, ինչպէս վեհապետներու դարաւ վեհականեցաց աչքերն. վասն զի վեհականի փլորենտիոյ պէս զրական կամ քննադատական քաղաք մը չէր բնաւ. նկարչութիւնն ոչ այլ ինչ էր անդ բայց եթէ ամբողջութիւն շրջակայ հեշտայեաց, զարդարանք սեղանատան կամ ճարտարապետական անկողնոցի մը : Զայն ըմբռնելու համար պէտք է հեռուն նստիլ, աչքերը փակել, և զգացմանց նուազելուն սպասել. այն ժամանակ միտքն իւր պաշտօնը

կը կատարէ : Ահաւասիկ երեք կամ չորս նախապատրաստիլ զազափարներ. այսպիսի առարկայի մը վրայ՝ կը գուշակուի, կ'ուրուագծուի, չի գրուիր :

Խառայոյ միւս բոլոր քաղաքաց մէջ վեհականի ոչ միայն որիշ, տարբեր քաղաք մ'է, ազատ ի սկզբանէ և հազար երեք հարիւր տարինեւ շրջանին մէջ, այլ նաև Խառայոյ միւս բոլոր քաղաքաց մէջ որիշ, տարբեր երկիր մ'է, իւր յատուկ հողով մը, երկնքով մը, կլիմայով մը, մթնոլորտով մը : Փլորենտիոյ հետ բաղդատելով, որ միւս կեղծոնն է, ջրային երկիր մ'է այս՝ ցամաքային երկրի մը քով : Տեսութեան տապաւնէն հոս մի և նոյնը չէ մարդոս համար : Փոխանակ յստակ շրջագծերու, չափաւոր գոյ-